

МЕТАФОРА ТА ЇЇ СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ В ПОЕЗІЯХ ІЗДРИКА

Метафора як лінгвістичний інструмент переносу відомого на невідоме, освоєння нового в термінах знайомого властива всім без винятку природним мовам і незмінно є присутньою у семіотичному просторі будь-якої культури. Метафоричний опис світу виступає специфічним засобом реалізації людиною пізнавального відношення до нього, розуміння нею меж свого буття й перетворення світу дійсності у світ культури, упорядкований, організований та інтерпретований для потреб практичної діяльності. Метафора фіксує напруженість творчих зусиль свідомості, спрямованих на необмежене збагнення людиною оточуючого її світу [4, с. 46].

Традиційна теорія метафори була, як відомо, сформульована ще Арістотилем, який зазначав, що слова за певних умов можуть уживатись у нових, незвичних для них сполученнях, змінюючи при цьому своє значення, але залишаючись зрозумілими для читача. [1, с. 85]

Але якщо древні філософи вбачали у метафорі переважно орнамент, підходили до неї, як до елемента, хоча і необхідного, але зовнішнього щодо думки, сучасні дослідники частіше розглядають її як ключ до розуміння процесів мислення і пізнання [3, с. 54].

За допомогою метафори автор передає свою індивідуальність, свій, властивий лише йому, погляд на світ, явища, предмети, коло ідей та зацікавлень, свій лексичний світ, не схожий на інші.

Помітним оригінальним та малодослідженим є творчість Юрія Іздрика. Його поезії притаманна багата метафоричність, що свідчить про індивідуальні знаки мистецького стилю автора. Джерелом дослідження є збірка Юрія Іздрика «Календар Любові».

Мета статті – охарактеризувати структурні особливості метафори у поезії Юрія Іздрика.

Актуальність дослідження – незважаючи на те, що дослідженням метафори присвячена велика кількість наукових робіт, у яких описуються метафори різних типів, проблема структурної організації метафоричних сполук, які призводять до створення оригінальних поетичних картин, не набула ще достатнього розв'язання. Тому дослідження поезій Юрія Іздрика збагатить відомості та розширить уявлення про метафоричні особливості ідіолекту поета.

Предметом дослідження є різні структурні типи метафор, тобто прості, складні та ускладнені метафори у поезіях Юрія Іздрика. До простих метафор відносяться ті, у яких семантичне ядро складається з двох компонентів:

а) двох іменників: «**серця пунктир ритм задає усьому**» [2, с.47], «**в ґрунті речей завжди тече вода**» [2, с.47], «**в тілі землі завше живуть перлини**» [2, с.47], «**в піраміди свідомості грані дзеркальні**» [2, с.49], «**паралельність реалій гостра, нереальність любові люта**» [2, с.103].

б) іменника та прикметника або дієприкметника: «**бита семантика диких буднів**» [2, с.45], «**день мій безмежний сезон короткий**» [2, с.53], «**мали ми скрипку й чарівний бубен**», [2, с.234].

в) іменника та дієслова: «**я вдихаю момент пам'ятаю про смерть**» [2, с.99], «**випускаєш ісуса із серця як мишку із пастки**» [2, с.50], «**лиш не бійся нічого бо страхи уміють збуватись**» [2, с.51], «**ненависть сіється і проростає**» [2, с.43], «**зло комбінує ефект доміно**» [2, с.43].

До складних метафор відносимо ті, у яких один із компонентів семантичного ядра метафоризується двічі, тобто входить до складу двох семантичних ядер. Такі метафоричні структури складаються не менше ніж з трьох компонентів. У поезіях Юрія Іздрика складні метафори посідають друге місце за кількістю після простих: «**із балкону навпроти ранковий гобой догодовує бога гобойів**» [2, с.99], «**снайпер сховався в твоєму волоссі / в заглибинах тіла твого окопався**» [2, с.155], «**і нас поціляє невидимий снайпер / і ми прокидаємось просто у небо / господь виповзає з найближчої кнайпи**» [2, с.155], «**строга релігія хімкомбінату / слово давно перетворює в слогани**» [2, с.110].

В ускладнених метафоричних структурах відбувається розгортання одного чи обох компонентів образу. Так, в метафорі «**лють і зневага ходять у парі**» [2, с.43] словосполучення **лють і зневага ходять** ускладнюється завдяки уточненню **у парі**, що розвиває, посилює семантику дієслова **ходять**. Крім того, це уточнення повертає семантиці цілого дієслова пряме значення, підкреслюючи ефект неочікуваної сполучуваності слів **лють і зневага ходять**.

Значна кількість метафор ускладнюється обставиною, що надає більшій емоційної насиченості, образної завершеності поетичному тексту, наприклад: «**а з неба падали згустки шовковиці / а в море пірнали прозорі звірі**» [2, с.197].

У поезіях Юрія Іздрика ускладнені метафори досить продуктивні, вони допомагають відкрити більш стилістичні можливості для створення індивідуально-авторських метафоричних образів.

У ході дослідження було виявлено багатокомпонентні метафоричні структури. Вони підкреслюють різноманітність добору автором граматичних моделей для вираження індивідуально-авторських смислів. Серед

них виділяємо такі структурно-граматичні моделі, де розгортання образу відбувається за допомогою конструкцій з двома і більшою кількістю метафоричних дієслів, що стосуються одного підмета, який інколи може поширюватися епітетами: «психозу **логіка** залізна / **знімає** з нас чужі закляття / **дарує** нам метаморфози / і всіх мімікрій чудеса / і **прошиває** нас наскрізно» [2, с.327], «**бог** полюбляє тримати паузу / і **виставляти** захмарні ціни» [2, с.74], «**ненависть сіється і проростає / ненависть шириться** наче чума» [2, с.43].

Звертається Ю.Іздрик і до метафоричних епітетів, які, виконуючи свою переносно-зображальну функцію, створюють емоційний настрій, увиразнюють почуття: «логіка **гола**» [2, с.9], «і біль цей всуціль **непорочний**» [2, с.10], «**електричний маршрут**» [2, с.14], «**недодумане** вчора» [2, с.15], «**роздовбана карма**» [2, с.16], «**нової свободи**» [2, с.19], «**трефний профіт**» [2, с.22], «**пекельна кухня**» [2, с.24], «**божественний телепорт**» [2, с.28].

Розгортання метафоричного образу у поезіях Іздрика може охоплювати і найвищий щабель синтаксичної структури – текст, де художній образ створюється різними типами метафор, насичений лексикою різних стилістичних шарів. До такої структури можна віднести поезію «жатка»: *ненависть сіється і проростає / ненависть шириться наче чума / цій пандемії немає краю / і вакцинацій від неї нема / ненависть в думці – доза токсину / помста у серці – тромб і інфаркт / ненависть завжди знайде причину / помста не знає дороги назад // лють і зневага ходять у парі / зло комбінує ефект доміно / падають падають злочин і кара / тягнуть іккарів з неба на дно / знову життя поклоняється смерті / кров піт і сльози – в основі основ / хто пам'ятає що затерте і недолуге слово «Любов»?..* [2, с.43]

Розгляд метафоричних структур у поезії Іздрика досзволяє зробити висновки щодо ролі різних типів синтаксичних конструкцій у творенні поетичних образів. На структурному рівні метафорика автора репрезентована дво-, три-, чотири- та багатоконпонентними моделями метафор, може охоплювати також текст загалом. На граматичному рівні утворення метафоричних образів здійснюється дієслівною, іменниковою та прикметниковою формами, які характеризуються різною частотністю та продуктивністю. Метафори є невід'ємним складником мови поезій автора. Структурно-семантичний аналіз цих художніх засобів свідчить про широке і вміле використання їх поетом з метою збагачення поетичної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. О поэтическом искусстве / Аристотель, под. Ред. Ф.А.Петровского. – М.: Гослениздат, 1967. – 183с.
2. Іздрик. Календар любові / Іздрик. – Львів: ВСЛ, 2017. – 425 с.
3. Кіс П.Є. Формування метафоричної парадигми в процесі еволюції базової метафори // Мовознавство. – 2000. №4-5. – С.52-60.
4. Телия В.Н. Метафора в языке и тексте // Отв. Ред. В.Н. Телия. – М., 1988. – 250с.

Вовк О.

Науковий керівник – доц. Царик Л. І.

СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ІЗ ВИВЧЕННЯ ЖИТТЄПИСУ ПИСЬМЕННИКІВ

Семінарське заняття в умовах сучасної вищої школи є важливою формою організації навчання. Семінарські заняття тісно пов'язані з лекціями та іншими формами навчальної роботи у вищому навчальному закладі і зорієнтовані на формування у студентів умінь і навичок самостійно здобувати знання. Вони сприяють розвитку пізнавальної активності студентів більшою мірою, аніж будь-які інші форми організації навчання; розвивають логічне мислення, спонтанне мовлення, уміння висловлювати й аргументувати власні думки, критично аналізувати аргументи опонентів, а також допомагають глибокому засвоєнню фундаментальних знань, формуванню переконань, виробленню активної життєвої позиції

Проблемі підготовки та проведенню семінарських занять як важливої організаційної форми навчання присвячені праці багатьох науковців: А.Алексюка, А. Бондар, А. Вербицького, С. Зінов'єва, П. Лузана, М.Фіцули та ін.

Підготовка студентів до семінарських занять відіграє важливу роль у літературній освіті майбутніх учителів-словесників. Якість проведення семінарських занять присвячених методиці опрацювання життєвого і творчого шляху у письменника у навчальних закладах різних рівнів залежить від рівня підготовки студентів і викладачів, займає важливе місце у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників. Цим зумовлена актуальність нашої статті.

Мета статті – проаналізувати специфіку проведення семінарських занять, присвячених вивченню життєвого і творчого шляху письменників в курсі історії української літератури I половини ХХ століття.

Питання активізації навчання студентів належить до найбільш актуальних проблем сучасної педагогічної науки і практики. Реалізація принципу активності в навчанні має велике значення, оскільки від неї залежить результат навчання, розвитку і виховання студентів. Приєднання України до Болонського процесу передбачає суттєву реорганізацію структури навчального процесу, вдосконалення методики викладання, напрацювання нових підходів у організації навчання.